ЄВСЄЄВА О. О., *д. екон. н., професор*
Український державний університет залізничного транспорту
Харків, Україна

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ЗДІЙСНЕННЯ ВАНТАЖНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ АВТОМОБІЛЬНИМ ТРАНСПОРТОМ У МЕЖАХ МИТНОЇ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Експедиторські послуги – це широкий комплекс послуг, що включає в себе доставку і супровід вантажу протягом всього шляху. На практиці багатьох компаній, експедирування і логістика як одне ціле, доповнюючи один одного вони дозволяють мінімізувати витрати, вибрати оптимальний маршрут, транспорт і виконати все за мінімально короткі терміни [1].

Транспортно-експедиторські послуги, безпосередньо пов'язані з організацією перевезень вантажів, можуть містити в собі різні супутні операції із підготовки і забезпечення: оптимального транспортного обслуговування; здійснення робіт, пов'язаних із прийманням, доробкою, сортуванням, збереженням вантажів; супроводу й охорони вантажів, товарно-транспортні тощо. Здійснювати транспортно-експедиторські послуги можуть суб’єкти господарювання всіх форм власності: юридичні особи – резиденти і нерезиденти України; фізичні особи – громадяни України, іноземці й особи без громадянства [2].

Близьким «родичем» є послуга перевезення вантажів, але експедирування охоплює більш широке коло дій, яке надає експедитор керуючись договором [1].

Надання послуг перевезення має бути підтверджено документально. Такими документами є [3]: ТТН або міжнародний перевізний документ;рахунок перевізника;акт наданих послуг; подорожній лист.

Розглянемо детально докладніше організацію складання та використання цих документів.

ТТН або міжнародний перевізний документ. Під час перевезення вантажів автотранспортом на договірних умовах завжди оформляється товарно-транспортна накладна (далі – ТТН). Згідно з розділу 1 Правил, затверджених наказом Мінтрансу від 14.10.97 р. № 363 (далі – Правила № 363), ТТН є єдиним для всіх учасників транспортного процесу документом, який призначений для обліку товарно-матеріальних цінностей на шляху їх переміщення, розрахунків під час перевезення вантажу та обліку виконаної роботи.

ТТН типової форми № 1-ТН наведено в додатку 7 до Правил № 363. Однак суб'єкт господарювання може застосовувати як типову, так і самостійно розроблену форму. У другому випадку форма повинна містити всі обов'язкові реквізити, передбачені п. 11.1 Правил № 363.

ТТН може мати й електронну форму. Тоді її підписують електронним підписом водій та/або експедитор, відповідальні особи відправника вантажу та вантажоотримувача (п. 11.1 Правил № 363).

Для підтвердження послуг міжнародного перевезення оформляється єдиний міжнародний перевізний документ (далі – ЄМПД).

Під ЄМПД розуміються документи, складені мовою міжнародного спілкування залежно від обраного маршруту перевезення (розд. II УПК, затвердженої наказом ДПС від 06.07.12 р. № 610, далі – УПК № 610). У міжнародній практиці для перевезення вантажів використовуються такі документи (ст. 9 Закону від 01.07.04 р. № 1955-IV) [3]: авіаційна вантажна накладна (AirWaybill); міжнародна автомобільна накладна (CMR); накладна СМГС (накладна УМВС); коносамент (BillofLading); накладна ЦИМ (CIM); вантажна відомість (CargoManifest); інші документи, визначені законами України.

Згідно з гл. III Конвенції МДП, до якої Україна приєдналася 11.10.94 р., під час здійснення транзитних міжнародних автоперевезень можна користуватися книжкою МДП (Carnet TIR) для доставки вантажів в опломбованих транспортних засобах (далі – ТЗ) через кордони держав. При цьому спрощується проходження митного контролю на проміжних митницях і не потрібна міжнародна автонакладна (CMR). Книжка МДП дійсна тільки для одного перевезення та складається на кожний ТЗ (склад ТЗ) або контейнер.

Крім того, для міжнародного перевезення вантажів повинні бути оформлені, зокрема, такі дозвільні документи (ст. 53 Закону від 05.04.01 р. № 2344-III) [3]: дозволи іноземних держав, територією яких буде перевозитися вантаж; ліцензійна картка на ТЗ; дозвіл на узгодження умов і режимів перевезення у випадку перевищення вагових або габаритних обмежень; свідоцтво про реєстрацію ТЗ; сертифікат відповідності безпеки руху, екологічної безпеки та енергозбереження вимогам країн, територією яких будуть здійснюватися перевезення.

Рахунок перевізника. На підставі цього документа здійснюються остаточні розрахунки за перевезення вантажів між замовником і перевізником.

Акт наданих послуг. Цей документ підтверджує факт надання послуг із перевезення.

Подорожній лист. Такий документ потрібен перевізникові для списання витрат на пальне. Зауважимо, що на сьогодні немає затвердженої форми подорожніх листів. Але підприємство може самостійно її розробити, узявши за основу стару форму подорожнього листа, яка втратила чинність.

Треба враховувати, щоб самостійно розроблена форма подорожнього листа мала статус первинного документа, вона повинна містити всі обов'язкові реквізити, передбачені ст. 9 Закону від 16.07.99 р. № 996-XIV і пп. 2.4 Положення, затвердженого наказом Мінфіну від 24.05.95 р. № 88. Із цим згодна й податкова (лист ДФС від 02.11.15 р. № 23178/6/99-99-19-02-02-15).

У перевізника дохід від надання послуг із перевезення вантажів по Україні (у межах митної території України) виникає на дату підписання акта наданих послуг і відображається на субрахунку 703 «Дохід, отриманий від реалізації робіт і послуг». Якщо договором перевезення передбачено штраф за недотримання умов договору замовником (наприклад, штраф за невиконання встановленого в договорі обсягу перевезень, порожній пробіг автомобіля, викликаний перевезенням, що не відбулося з вини замовника), перевізник ураховує суми таких штрафів (пені та неустойок) на субрахунку 715 «Отримані штрафи, пені, неустойки». Якщо винний перевізник, то суми штрафів і пені, які він повинен сплатити замовникові, відображаються на субрахунку 948 «Визнані штрафи, пені, неустойки». Усі прямі витрати перевізника, пов'язані з наданням транспортних послуг, які входять до складу виробничої собівартості, накопичуються на рахунку 23 «Виробництво» (п. 11 НП(С)БО 16). Це можуть бути, наприклад, витрати на виплату зарплати водіям і нарахування на неї, медогляди водіїв, придбання ПММ, техогляд і техобслуговування, поточний та капітальний ремонти, обов'язкове страхування. У момент визнання доходів такі витрати списуються в дебет субрахунка 903 «Собівартість реалізованих робіт, послуг». Податок на прибуток – коригування на різниці нормами ПК не передбачені. ПДВ. У перевізника – платника ПДВ податкові зобов'язання виникають на дату першої події: підписання акта наданих послуг або отримання передоплати за послуги перевезення. Перевізник виписує на дату першої події податкову накладну та реєструє її в Єдиному реєстрі податкових накладних (далі – ПН, ЄРПН). Базою оподаткування є договірна ціна, але не нижче від звичайної (п. 188.1 ПК).

У замовника перевезення – покупця витрати на доставку по Україні (у межах митної території України) придбаних покупцем товарів включаються до складу транспортно-заготівельних витрат (далі – ТЗВ). Підприємство може враховувати ТЗВ двома методами [3]: прямим і за середнім відсотком (п. 9 НП(С)БО 9).

Прямий метод обліку. У цьому випадку витрати на доставку напряму відносяться до конкретного виду придбаних запасів і включаються до їхньої собівартості. Даний метод доцільно застосовувати, якщо можна достовірно визначити суму витрат, які безпосередньо відносяться до придбаних запасів (п. 5.5 Методрекомендацій, затверджених наказом Мінфіну від 10.01.07 р. № 2, далі – Методрекомендації № 2). Які саме показники брати як базу розподілу ТЗВ, не встановлено ні НП(С)БО, ні Методрекомендаціями № 2. Тому підприємство самостійно вирішує, як розподіляти ТЗВ між товарами, наприклад, за кількістю (вага, обсяг, кількість одиниць) або вартістю (ціна одиниці). Порядок розподілу ТЗВ фіксується в наказі про облікову політику. У бухобліку суми ТЗВ відображаються на рахунках обліку запасів (Дт 20, 22, 28). Тобто окремий субрахунок для обліку ТЗВ не використовується.

Облік за середнім відсотком. Сума ТЗВ узагальнюється на окремому субрахунку, а потім щомісяця розподіляється між залишком ТМЦ на кінець звітного місяця та сумою ТМЦ, що вибули за звітний місяць, і списується у витрати із застосуванням середнього відсотка ТЗВ (п. 9 НП(С)БО 9, п. 5.6 Методрекомендацій № 2). Субрахунок, на якому відображаються ТЗВ, підприємство визначає самостійно в наказі про облікову політику.

У замовника перевезення – продавця витрати на послуги перевезення по Україні (у межах митної території України) є витратами на збут і відображаються в обліку на однойменному рахунку 93 (п. 9 НП(С)БО 16). Податок на прибуток – коригування на різниці нормами ПК не передбачені. ПДВу складі витрат на транспортування товару включається до податкового кредиту продавця товарів за наявності ПН, зареєстрованої в ЄРПН перевізником (п. 198.6 ПК).

Перелік використаних джерел:

1. Експедиторські послуги: що варто знати? NTY(Ен Ті Вай). URL : https://nty.ua/poslugi/ekspeditorski-poslugi.

2. Ievsieieva O. Organizationofaccountingfortransportandforwardingservice. *Science, innovations and education: problems and prospects*. *Proceedings of the 2nd International scientific and practical conference. CPN PublishingGroup.* Tokyo, Japan. 2021. Pp. 433-437. URL: https://sci-conf.com.ua/ii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-science-innovations-and-education-problems-and-prospects-15-17-sentyabrya-2021-goda-tokio-yaponiya-arhiv/.

3. Євсєєва О. О. Організація обліку транспортно-експедиторських послуг. *Наука, інновації та освіта: проблеми та перспективи*: Матеріали ІІ Міжнародної науково-практичної конференції (Токіо, Японія, 15-17 вересня 2021 року)].

3. Савченко О. Вантажоперевезення по Україні та за кордон. *Бібліотека Баланс : практичне керівництво.* №15, 2021. С. 25–30.

КОЛЕСНІКОВ А.В., *ст. викладач*
Український державний університет залізничного транспорту
ЛИСЯК О.І., *к. юрид.н., доцент*
Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди
Харків, Україна

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ

Пандемія Covid-19, яка триває майже два роки, та її вплив на різні сфери людського життя, є, мабуть, найбільш популярною темою в сучасному науковому світі. Політика, економіка, медицина, суспільні відносини, психологічні феномени… Цей перелік можна продовжувати. Коронавірус істотно змінив звичний спосіб буття людей в усьому світі. Однією суттєвих змін стало активне впровадження дистанційних форм роботи та навчання. Водночас документи, які забезпечують нормативно-правове регулювання дистанційної роботи, з'явилися тільки в поточному році. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення правового регулювання дистанційної роботи» від 04.02.2021 р. № 1213-IX Президент України підписав 25 лютого 2021 року. Зазначений документ уточнює поняття «дистанційної роботи» та вносить важливі зміни в інші законодавчі акти з метою врегулювання трудових відносин для працівників із дистанційним режимом праці.

З метою встановлення чітких та зрозумілих «правил гри» при використанні працедавцями дистанційної форми роботи внесено низку змін до Кодексу Законів про працю (далі КЗпП) та Закону України «Про охорону праці». Так, вносяться зміни до ст.24 КЗпП (Укладення трудового договору), ст.29 КЗпП (Обов'язок власника або уповноваженого ним органу проінструктувати працівника і визначити йому робоче місце), ст.60 КЗпП (Гнучкий режим робочого часу), ст.134 КЗпП (Випадки повної матеріальної відповідальності), ст.135 п.1 (Письмові договори про повну матеріальну відповідальність). Крім того до КЗпП додано нову стаття: ст. 60-2 (Дистанційна робота). Доопрацьований також Закон України «Про охорону праці». Зміни торкнулися: ст.5 (Право на охорону праці під час укладання трудового